

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ РІЗНИХ ВІЙСЬКОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Проаналізовано вимоги бойової діяльності до підготовки курсантів різних військових спеціальностей. Визначено особливості спеціальної фізичної підготовки окремих категорій майбутніх військовослужбовців.

Ключові слова: курсанти, військово-професійна діяльність, спеціальна фізична підготовка.

Я.В. Хотинь. Особенности физической подготовки курсантов разных военных специальностей.

Проанализированы требования боевой деятельности к подготовке курсантов различных военных специальностей. Определены особенности специальной физической подготовки отдельных категорий будущих военнослужащих.

Ключевые слова: курсанты, военно-профессиональная деятельность, специальная физическая подготовка.

YA.V. Khotin'. Features of physical preparation of cadets of different military specialties. Analyzed the requirements of combat activities in the preparation of students of various military specialties. The features of special physical preparation of certain categories of future soldiers.

Effective implementation of officers of military-professional activities of any military specialties in extreme conditions closely related to the level of physical and psychics preparedness.

Improving the combat arms and military equipment military functions enhance differentiation and increase requirements for physical and mental state military. Terms combat situation and content of combat tasks requiring maximum development of specific, priority for certain military specialties applied motor skills and special physical and mental qualities

Physical training is one of the main subjects of combat and command training troops. Physical training various Armed Forces of Ukraine, military branches and special forces are organized and carried out with considering of their combat use and has a special focus.

Priority claims of military-professional work to the level of physical readiness of personnel requires the military program of physical training and physical fitness standards regardless of age. Depending on the share of the motor component in military-professional activities the physical training of cadets of different specialties has its own characteristics.

The efficiency of physical training of future officers ensured by adapting its structure and content features to higher military educational institution profile. The problem of special physical preparation of students can be solved only if the orientation of the specificity of military profession and taking into account the requirements of professional military in combat to the development of future military body in the differentiation of physical activity.

Keywords: cadets, military and professional activities, special physical training.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Необхідність вирішення завдання забезпечення цілісності, безпеки та обороноздатності України в умовах потенційної загрози та у мирний час ускладнює вимоги до сучасної системи військово-професійної підготовки офіцерських кадрів та зумовлює необхідність підвищення психофізичних можливостей майбутніх військовослужбовців [1; 7].

Військово-професійна діяльність завжди пов'язана з екстремальними стресовими умовами та необхідністю адекватного реагування на них, елементами ризику для здоров'я та життя, високою напруженістю фізичних, психічних та розумових сил. Це вимагає від майбутніх офіцерів фізичного здоров'я, високого рівня фізичних можливостей, розвитку функціональних систем і психічних функцій, оптимального психоемоційного статусу [5].

В.М. Красотю, С.В. Романчуком та ін. доведено, що ефективність виконання військово-професійних дій офіцерів будь-яких військових спеціальностей в екстремальних умовах тісно пов'язана з рівнем їх фізичної та психічної підготовленості [9; 11]. Проте бойова діяльність різних категорій військовослужбовців відрізняється за змістом, напруженістю, умовами перебігу та часткою рухового компоненту (режимом рухової активності та величиною фізичних навантажень при виконанні військово-професійних дій) [5]. Вимоги до фізичного стану та психіки офіцерів різних військових спеціальностей відображаються в особливостях спеціальної фізичної підготовки курсантів [2].

Мета дослідження – проаналізувати вимоги бойової діяльності до підготовки курсантів різних військових спеціальностей та визначити особливості спеціальної фізичної підготовки окремих категорій майбутніх військовослужбовців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність військовослужбовців в умовах бойових дій або таких, що наближені до бойової обстановки (під час виконання спеціальних службово-бойових завдань та операцій, тактико-спеціальних навчань тощо) характеризується швидкою зміною видів праці, високою ймовірністю виникнення реальної бойової загрози, значними психоемоційними навантаженнями, часто в умовах порушення природного ритму добової діяльності. Ефективність дій офіцерів у таких умовах залежить від психофізичної підготовленості, здоров'я та функціонального стану організму [1; 6].

Залежно від умов, в яких військовослужбовці виконують професійні обов'язки, місця дислокації, структури робочих рухів, специфіки фізичного навантаження та інших показників основні військово-облікові спеціальності

диференціюють за такими категоріями: стрілець, водій, навідник, заряджаючий, оператор, категорія бойового забезпечення, механік [11]. Дана класифікація дозволяє систематизувати велику кількість військових спеціальностей та забезпечити ефективно дослідження їх особливостей

На думку О.В. Борознюка, Ю.А. Бородіна та ін., вдосконалення бойового озброєння та військової техніки посилює диференціацію військових функцій та підвищує вимоги до фізичного і психічного стану військовослужбовців. Сучасні бойові дії характеризуються високою маневреністю, інтенсивністю та напруженістю, високою концентрацією психофізичних сил, раптовими й несподіваними змінами ситуацій, необхідністю швидкого та адекватного прийняття рішень і виконання бойових функцій [1; 6; 7]. Вченими визначено, що умови бойової обстановки та зміст бойових завдань вимагають максимального розвитку конкретних, пріоритетних для певної військової спеціальності прикладних рухових навичок та спеціальних фізичних та психічних якостей [1; 5] (табл. 1).

Таблиця 1

Вимоги бойової діяльності до військовослужбовців різних військових спеціальностей

№ п/п	Військова спеціальність	Вимоги бойової діяльності
1.	Механізовані підрозділи Підрозділи хімічного захисту	Стійкість до заколихування, готовність до перенесення тривалих статичних напружень, здійснення перебіжок у максимальному темпі до 400 м, перебування у малорухомому статичному положенні тривалий час, одночасний прояв швидкості і витривалості, силова підготовка, володіння прийомами рукопашного бою та навички прикладного плавання.
2.	Танкові, артилерійські, інженерні та автомобільні війська	Сила, статична й динамічна силова витривалість при управлінні військовою технікою, навички у подоланні перешкод, навички прикладного плавання, метання, рукопашного бою, стійкість до заколихування та здібність витримувати ударні навантаження, тонка рухова координація.
3.	Аеромобільні підрозділи	Висока стійкість вестибулярного апарата до впливу прискорень, координація рухів, швидкість і точність реакцій і дій, здатність витримувати велике ударні навантаження, швидкість, спритність, здатність до максимальних зусиль, навички лазіння, рукопашного бою, подолання перешкод, перенесення вантажів, прикладного плавання.
4.	Розвідувальні війська	Здатність витримувати тривалі піші пересування, швидкісні марш-кидки в умовах повного бездоріжжя, перенесення вантажів, загальна та статична витривалість, координація рухів, навички рукопашного бою та прикладного плавання.
5.	Зенітні ракетні, радіотехнічні підрозділи.	Навички подолання перешкод та перенесення вантажу, загальна, силова та швидкісна витривалість, розвиток швидко-силових якостей, сили та координації рухів.
6.	Війська зв'язку та радіоелектронної безпеки	Статична витривалість під час перебування у малорухомій робочій позі, частота рухів та рухова координація, точність сприйняття та відтворення просторових, силових та часових параметрів рухів, висока швидкість рухових реакцій, швидкість та загальна витривалість.
7.	Льотний склад авіаційних частин	Швидкість та координація рухів, сила, просторова орієнтація, стійкість до збиваючих факторів та психоемоційного перевантаження, загальна та статична витривалість, стійкість до вібрації та заколихування.
8.	Військово-морські сили	Стійкість до заколихування, навички прикладного плавання, лазіння і перелітання, загальна витривалість, рівновага та вестибулярна стійкість.
9.	Підрозділи морської піхоти	Витривалість, швидкість, швидко-силові якості та сила, навички прикладного плавання, рукопашного бою, подолання перешкод, греблі.

Науково-технічний прогрес у військовій сфері, механізація та автоматизація військової праці, вдосконалення озброєння і бойової техніки зумовили появу нових видів фізичних та психоемоційних навантажень, що висувають специфічні вимоги до рухової та психічної підготовленості військовослужбовців [1; 4; 10]. Наприклад, як зазначає О.В. Борознюк, зміст військово-професійної діяльності офіцерів інженерно-технічного профілю, зокрема операторів автоматизованих систем управління (АСУ), зв'язківців тощо, дозволяє відносити дані військові спеціальності, окрім екстремальної, і до технічної групи. Різноманітність та складність систем управління військовою технікою та зв'язку зумовлює вузьку спрямованість військових професій даного типу: оператори радіолокаційних станцій, кодувальники зенітно-ракетних, радіотехнічних частин, автоматизованих пунктів наведення, а також фахівці підрозділів зв'язку:

радіозв'язку, електрозв'язку, радіоелектронної боротьби тощо, що відображається у змісті спеціальної фізичної підготовки курсантів відповідних спеціальностей [1]. Зміст діяльності військових професій операторського типу вимагає розвитку тонких спеціалізованих відчуттів, швидкості та координації дрібних ручних локомоцій та тлі малорухомої робочої пози. Тоді як за даними С.І. Глазунова, діяльність офіцерів механізованих підрозділів у бойових умовах вимагає здійснення тривалих маршів у пішому порядку та на машинах, виконання коротких перебіжок під час атаки переднього краю противника [3].

Фізична підготовка є одним з основних предметів бойової та командирської підготовки військ та є важливим етапом у системі безперервної освіти майбутніх офіцерів ЗСУ [5; 8; 12]. Це зумовлено впливом фізичної підготовки на зміцнення здоров'я майбутніх військовослужбовців, збільшення функціональних резервів їх організму, підвищення стійкості до несприятливих чинників середовища та військової служби. Крім того, фізична підготовка за механізмами переносу рухових навичок та якостей сприяє більш успішному формуванню військово-професійних, особливо моторних, навичок, забезпечує оптимальний психофункціональний стан і загальну, у тому числі й розумову працездатність [5]. Тому пріоритетна значущість фізичної підготовки залишається незмінною, незважаючи на постійний перерозподіл ролі фізичних якостей і рухових навичок професійної підготовки військових фахівців з розвитком бойової техніки й озброєння.

Фізична підготовка різних видів Збройних Сил України, родів військ і спеціальних військ організовується і проводиться з урахуванням особливостей їх бойового застосування і має спеціальну спрямованість [4; 9].

Пріоритетність вимог військово-професійної діяльності до рівня фізичної підготовленості особового складу вимагає від військовослужбовців виконання програми фізичної підготовки та нормативів фізичної підготовленості незалежно від віку. В залежності від частки рухового компоненту у військово-професійній діяльності спеціальна фізична підготовка курсантів різних спеціальностей має свої особливості [5].

Зміст спеціальної фізичної підготовки курсантів різних спеціальностей розглянуто у роботах О.В. Борознюка, М.Ф. Пічугіна, О.В. Селезньова, В.М. Красоти, С.В. Романчука, та ін. [1; 5; 6; 9; 11]. Так, фізична підготовка десантників спрямована на розвиток координації рухів, стійкості до заколихувань та ударних навантажень на опорно-руховий апарат, швидкості, сили та витривалості. Особливістю спеціальної фізичної підготовки морської піхоти є формування стійкості до кисневого голодування та спеціальних навичок прикладного плавання, розвиток витривалості, координації рухів. До змісту фізичної підготовки курсантів аеробомільних військ входять вправи на витривалість та швидке пересування, елементи силової підготовки, курсантів операторських спеціальностей та зв'язківців – вправи на розвиток частоти рухів, дрібної моторики, координації, точності просторово-часових та силових параметрів рухів тощо.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Ефективність системи фізичної підготовки майбутніх офіцерів забезпечується адаптацією її структури та змісту до особливостей профілю ВВНЗ. Проблема спеціальної фізичної підготовки курсантів може бути розв'язана тільки за умови орієнтування на специфіку військової спеціальності та врахування вимог військово-професійної діяльності в бойових умовах до розвитку організму майбутніх військовослужбовців при диференціації фізичних навантажень.

У майбутньому передбачається дослідження питання оптимізації фізичної підготовки курсантів різних військових спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борознюк О.В. Формування спеціальних знань і навичок майбутніх офіцерів-зв'язківців у процесі фізичної підготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. В. Борознюк; НПУ імені М.П. Драгоманова. - К, 2012. - 265 с.
2. Волненко Ю.В. Технология физической подготовки курсантов военного вуза, направленная на повышение готовности к профессиональной деятельности: дисс. канд. пед. наук: 13.00. 04 / Волненко Ю.В. – Хабаровск, 2008.–196 с.
3. Глазунов С.І. Експрес-контроль спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців механізованих підрозділів сухопутних військ: дис... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 / Глазунов Сергій Іванович; НУФВіСУ. — К., 2003. — 209 с.
4. Забора А.В. Шляхи удосконалення спеціальної фізичної підготовки курсантів / А.В. Забора // Теорія та методика фізичного виховання. - 2009. – № 2 (52). – С. 35-37.
5. Пічугін М.Ф. Фізичне виховання військовослужбовців: навч. посіб./ М.Ф. Пічугін, Г.П. Грибан, В.М. Романчук [та ін.]; за ред. Г.П. Грибана. –Житомир: ЖВІ НАУ, 2011. -820 с.
6. Селезньов О.В. Методика професійної підготовки курсантів-штурманів до дій в екстремальних умовах: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 [Електронний ресурс] / Селезньов Олександр Володимирович; Укр. інженер.-пед. акад. — Х., 2004. — 18 с.
7. Borodin Y.A. The evolution of weapons, generations of war tactics and means of special physical preparation of servicemen / Y.A. Borodin, V.N. Romanchuk, A.M. Boyarchuk // Physical training of students of creative specialties . - Н., 2004. - №1. – P. 117-127.
8. Davis P.O. Officer Fitness and Readiness / P. O. Davis // The Law Enforcement Trainer. - Volume 17, number 4. - P. 33-37.
9. Krasota V. Special cadets' physical training of the higher military educational institutions / V. Krasota // Slobozhanski scientific and sports bulletin/ - 2013/ - №4 (37)/ - p. 30-33.
10. Olkhoviy O.M. Teoretiko-metodichni osnovi profesijno-spryamovanoi fizichnoi pidgotovki kursantiv VVNZZS Ukraini [Theoretical and methodological foundations of professional-directed physical training of cadets HMEI Armed Forces of Ukraine], Kharkov, 2012. - 286 p.

11. Rmanchuk V., Romanchuk S. Directions of perfection of the system of physical preparation of servicemen of military forces of Ukraine / V. Rmanchuk, S. Romanchuk // Young sports science of Ukraine, 2009. v.4. - p. 172-177.
12. Weidner-Dubrovin L.A. Theory and organization of physical training of troops: 2 part / L. A. Weidner-Dubrovin, V.V. Mironov, V.A. Sheichenko. — S-Pb. : MIFE, 1992. — Part II. — 340 p.